

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน

ดนตรี

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖

เล่ม ๒

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง

จิรพันธ์ สมประสงค์

ผู้ตรวจ

ไพสิน เจริญนิตย์

รุ่งศักดิ์ สว่างจันทร์

ผศ. ดร.ชัยฤทธิ์ ศิลาเดช

บรรณาธิการ

จิรวุฒิ โศตรสมบัติ

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน

ดนตรี

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ เล่ม ๒

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

จิรพันธ์ สมประสงค์.

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ดนตรี ม.6 เล่ม 2.-กรุงเทพฯ :
แม็คเอดดูเคชั่น, 2559.

80 หน้า.

1. ดนตรี--การศึกษาและการสอน (มัธยมศึกษา). I. ชื่อเรื่อง.
780.7

ISBN 978-616-274-711-3

สงวนลิขสิทธิ์ : กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙

สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย ห้ามลอกเลียน ไม่ว่าจะเป็น
ส่วนหนึ่งส่วนใดของหนังสือเล่มนี้ นอกจากจะได้รับอนุญาต
เป็นลายลักษณ์อักษร

จัดพิมพ์และจัดจำหน่ายโดย

 | MACEDUCATION

ส่งธนาณัติสั่งจ่าย ไปรษณีย์ลาดพร้าว

ในนาม บริษัท แม็คเอดดูเคชั่น จำกัด

เลขที่ ๙/๙๙ อาคารแม็ค ซอยลาดพร้าว ๓๘ ถนนลาดพร้าว

แขวงจันทระเกษม เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

☎ ๐-๒๙๓๘-๒๐๒๒-๗ โทรสาร ๐-๒๙๓๘-๒๐๒๘

www.MACeducation.com

พิมพ์ที่ : บริษัท พี อาร์ คัลเลอร์พริ้นท์ จำกัด

คำนำ

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ดนตรี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ เล่ม ๒ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เป็นหนังสือเรียนที่ได้ผ่านการปรับปรุงและพัฒนาด้วยวิสัยทัศน์ของผู้จัดทำ โดยมุ่งให้หนังสือเรียน เล่มนี้ทันยุคสมัยและทันเหตุการณ์ในการดำเนินการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ของกระทรวงศึกษาธิการ

ผลจากการปรับหลักสูตรแกนกลางใหม่ให้เป็นมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ ครั้งนี้ ทางบริษัท แม็คเอ็ดดูเคชั่น จำกัด เข้าใจสถานการณ์ดี จึงได้ให้มีการดำเนินการปรับปรุง หนังสือเรียนของสาระการเรียนรู้ศิลปะใหม่ทั้งหมด ให้ตรงและสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และ สาระการเรียนรู้ที่กำหนดใหม่ ได้แก่ การทบทวนปรับปรุงหน่วยการเรียนรู้ใหม่ การปรับสาระ การเรียนรู้ประจำหน่วยใหม่ให้ตรงกับสาระการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนด การเพิ่มเติมเนื้อหาสาระที่ขาด และตรวจสอบเน้นผลให้สะท้อนถึงมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ให้ตรงประเด็น ไม่ให้มีการเรียนซ้ำซ้อนกัน และดูถึงความยากง่ายให้เหมาะสมกับวัยและระดับชั้น ของผู้เรียน ทั้งนี้โดยยึดถือตามมาตรฐานช่วงชั้นที่กำหนดไว้ทุกประการ

จิรพันธ์ สมประสงค์

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ดนตรี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ เล่ม ๒ ตรงตามสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ดังนี้

สาระการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้
สาระที่ ๒ ดนตรี	ศ ๒.๑ เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์ คุณค่าดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรี อย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
	ศ ๒.๒ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และ วัฒนธรรม เห็นคุณค่าของดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

สารบัญ

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ สังคีตนิยม

หน้า

๒

ตรงตามมาตรฐาน ศ ๒.๑ ตัวชี้วัดข้อ ๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗ และ ศ ๓.๒ ตัวชี้วัดข้อ ๑, ๓, ๔, ๕

๑.๑ ดนตรีไทย

๓

- การประสมวงดนตรีไทย
- ดนตรีไทยประกอบการแสดง
- ประวัติและผลงานดีเด่นของศิลปินนักดนตรีไทย
- คำถามตรวจสอบความเข้าใจ

๓

๑๐

๑๑

๑๖

๑.๒ ดนตรีสากล

๑๗

- ยุคสมัยของดนตรีสากล
- ประเภทของเครื่องดนตรีสากล
- คำถามตรวจสอบความเข้าใจ

๑๗

๒๕

๓๖

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ นานาทัศนะดนตรีกับสังคม

๓๗

ตรงตามมาตรฐาน ศ ๒.๑ ตัวชี้วัดข้อ ๑, ๒, ๓, ๕, ๖, ๗, ๘ และ ศ ๒.๒ ตัวชี้วัดข้อ ๑, ๒, ๓, ๔, ๕

๒.๑ พระราชอัจฉริยภาพในทางดนตรี

๓๘

- คำถามตรวจสอบความเข้าใจ

๔๐

๒.๒ องค์ดุริยางคศิลป์ด้านดนตรีไทย

๔๑

- คำถามตรวจสอบความเข้าใจ

๔๓

๒.๓ เพลงไทยที่ใช้ชื่อต่างชาติ

๔๔

- เพลงสำเนียงภาษาเขมร
- เพลงสำเนียงภาษาแขก
- เพลงสำเนียงภาษาพม่า
- คำถามตรวจสอบความเข้าใจ

๔๔

๔๖

๔๕

๕๑

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ อนุรักษ์ ส่งเสริม พัฒนาคุณค่าและการปฏิบัติดนตรี

๕๒

ตรงตามมาตรฐาน ศ ๒.๑ ตัวชี้วัดข้อ ๑, ๕, ๖, ๗, ๘ และ ศ ๒.๒ ตัวชี้วัดข้อ ๑, ๓, ๔, ๕

๓.๑ ศิลปะดนตรีคุณค่าที่ควรรู้

๕๓

- คำถามตรวจสอบความเข้าใจ

๕๕

๓.๒ การฝึกปฏิบัติเครื่องดนตรีไทย

๕๖

- การฝึกตีระนาดทุ้ม
- คำถามตรวจสอบความเข้าใจ

๕๖

๖๕

บรรณานุกรม

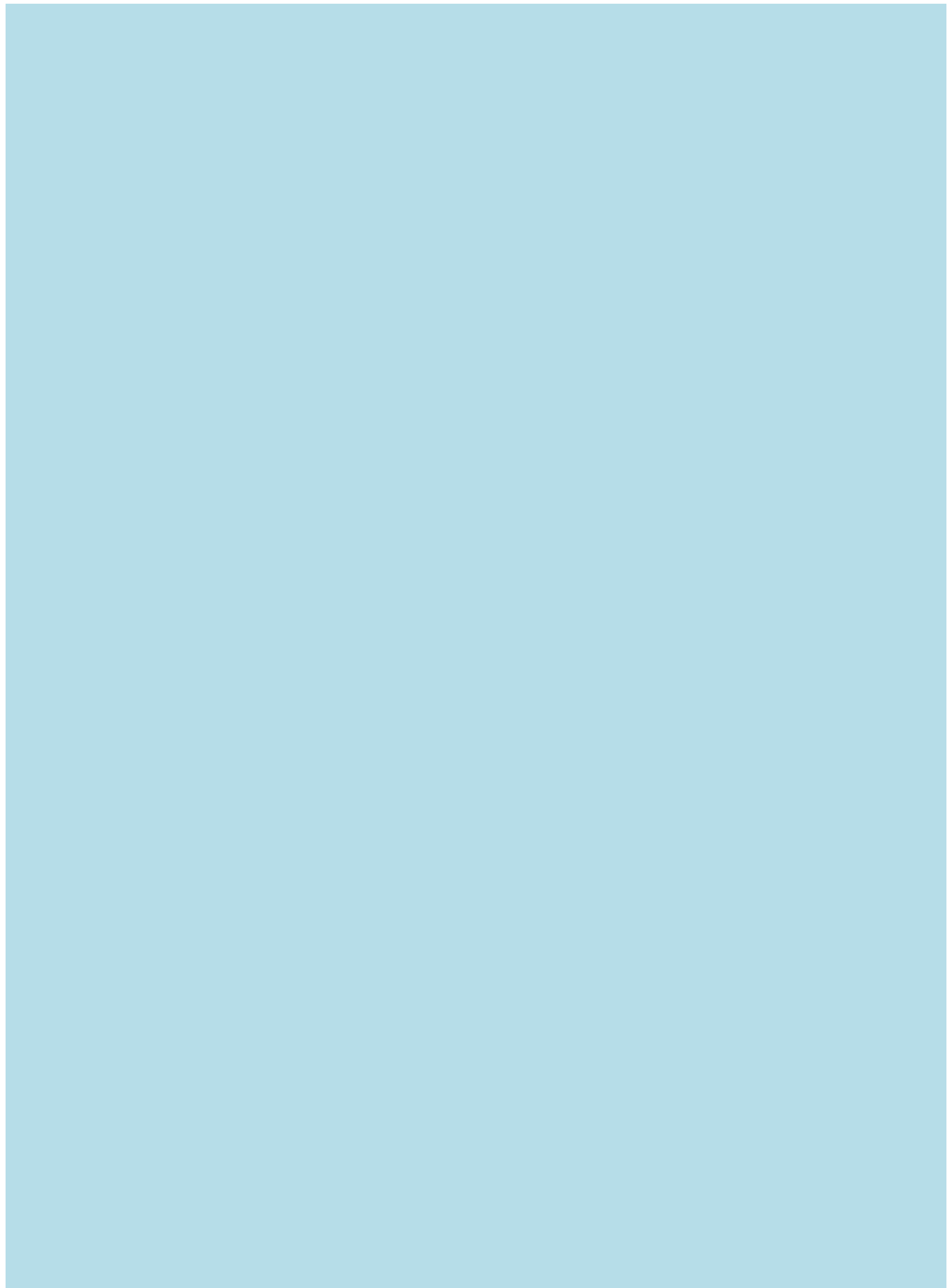
๖๖

ภาคผนวก

๖๗

ดัชนี

๗๔

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ดนตรี

ไวโอลิน

กีตาร์ไฟฟ้า

เปียโน

สังคีตนิยม

๑.๑ ดนตรีไทย

(มฐ. ศ ๒.๑ ตัวชี้วัดข้อ ๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๗, ๘
และ ศ ๒.๒ ตัวชี้วัดข้อ ๑, ๓, ๔, ๕)

๑.๒ ดนตรีสากล

(มฐ. ศ ๒.๑ ตัวชี้วัดข้อ ๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๗, ๘
และ ศ ๒.๒ ตัวชี้วัดข้อ ๑, ๓, ๔, ๕)

ตัวชี้วัดช่วงชั้น

๑. เปรียบเทียบรูปแบบของบทเพลงและวงดนตรีแต่ละประเภท (มฐ. ศ ๒.๑ ตัวชี้วัดข้อ ๑)
๒. จำแนกประเภทและรูปแบบของวงดนตรีทั้งไทยและสากล (มฐ. ศ ๒.๑ ตัวชี้วัดข้อ ๒)
๓. อธิบายเหตุผลที่คนต่างวัฒนธรรมสร้างสรรค์งานดนตรีแตกต่างกัน (มฐ. ศ ๒.๑ ตัวชี้วัดข้อ ๓)
๔. อ่าน เขียน โน้ตดนตรีไทยและสากลในอัตราจังหวะต่างๆ (มฐ. ศ ๒.๑ ตัวชี้วัดข้อ ๔)
๕. ร้องเพลง หรือเล่นดนตรีเดี่ยวและรวมวงโดยเน้นเทคนิคการแสดงออก และคุณภาพของการแสดง (มฐ. ศ ๒.๑ ตัวชี้วัดข้อ ๕)
๖. เปรียบเทียบอารมณ์และความรู้สึกที่ได้รับจากงานดนตรีที่มาจากวัฒนธรรมต่างกัน (มฐ. ศ ๒.๑ ตัวชี้วัดข้อ ๗)
๗. นำดนตรีไปประยุกต์ใช้ในงานอื่นๆ (มฐ. ศ ๒.๑ ตัวชี้วัดข้อ ๘)
๘. วิเคราะห์รูปแบบของดนตรีไทยและดนตรีสากลในยุคสมัยต่างๆ (มฐ. ศ ๒.๒ ตัวชี้วัดข้อ ๑)
๙. เปรียบเทียบลักษณะเด่นของดนตรีในวัฒนธรรมต่างๆ (มฐ. ศ ๒.๒ ตัวชี้วัดข้อ ๓)
๑๐. อธิบายบทบาทของดนตรีในการสะท้อนแนวความคิดและค่านิยมที่เปลี่ยนไปของคนในสังคม (มฐ. ศ ๒.๒ ตัวชี้วัดข้อ ๔)
๑๑. นำเสนอแนวทางในการส่งเสริมและอนุรักษ์ดนตรีในฐานะมรดกของชาติ (มฐ. ศ ๒.๒ ตัวชี้วัดข้อ ๕)

๑.๑ ดนตรีไทย

ดนตรีไทยถือเป็นศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติไทยแขนงหนึ่ง ที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองของชาติไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ดนตรีไทยสามารถแบ่งตามยุคสมัยต่างๆ ได้ดังนี้

๑. สมัยสุโขทัย ในสมัยนี้มีเครื่องดนตรีที่ใช้ครบทั้งเครื่องตีต เครื่องสี เครื่องตี เครื่องเป่า ดังนี้

๑.๑ **เครื่องตีต** ได้แก่ พิณเพียะ พิณน้ำเต้า และกระจับปี่

๑.๒ **เครื่องสี** ได้แก่ ซอสามสาย ซออู้ และซอด้วง

๑.๓ **เครื่องตี** แบ่งออกเป็น ๓ จำพวกคือ เครื่องตีที่ทำด้วยไม้ ได้แก่ กรับพวง กรับคู่ และกรับเสภา เครื่องตีที่ทำด้วยโลหะ ได้แก่ ฉิ่ง ฉาบ มโหระทึก ช้อง ระฆัง และกังสดาล เครื่องตีที่ขึงด้วยหนัง ได้แก่ กลองทัด กลองตุ๊ก ตะโพน และบัณเฑาะว์

๑.๔ **เครื่องเป่า** ได้แก่ ขลุ่ย ปี่ใน ปี่ชอ แตรเขาควาย แตรสังข์ และแตรวง

๒. สมัยอยุธยา มีเครื่องดนตรีครบทุกประเภททั้งเครื่องตีต เครื่องสี เครื่องตี เครื่องเป่า เหมือนสมัยสุโขทัย แต่มีการพัฒนาทั้งรูปร่างของเครื่องดนตรี วิธีการบรรเลง การผสมวง และมีเครื่องดนตรีบางชนิดเพิ่มขึ้นอีก ดังนี้

๒.๑ **เครื่องตีต** ได้แก่ จะเข้ กระจับปี่ พิณเพียะ และพิณน้ำเต้า

๒.๒ **เครื่องสี** ได้แก่ ซอสามสาย ซออู้ และซอด้วง

๒.๓ **เครื่องตี** แบ่งออกเป็น ๓ จำพวกคือ เครื่องตีที่ทำด้วยไม้ ได้แก่ ระนาดเอก กรับคู่ กรับเสภา และกรับพวง เครื่องตีที่ทำด้วยโลหะ ได้แก่ ฉิ่ง ฉาบ มโหระทึก ช้องวงใหญ่ ช้องโหม่ง ช้องคู่ และฆ้องชัย เครื่องตีที่ขึงด้วยหนัง ได้แก่ กลองมลายู กลองทัด กลองตุ๊ก ตะโพน บัณเฑาะว์ กลองชนะ รำมะนา และโทน

๒.๔ **เครื่องเป่า** ได้แก่ ขลุ่ย ปี่ใน ปี่กลาง แตรสังข์ และแตรวง

๓. สมัยรัตนโกสินทร์ ในสมัยนี้ดนตรีไทยเจริญรุ่งเรืองมาก รูปร่างของเครื่องดนตรี การบรรเลง การขับร้องได้ถูกปรับปรุงจนเห็นกันในปัจจุบัน เครื่องดนตรีที่เพิ่มขึ้นในสมัยนี้ ได้แก่ ระนาดทุ้ม ระนาดแก้ว ระนาดทอง ระนาดเอกเหล็ก ระนาดทุ้มเหล็ก กลองสองหน้า กลองมลายู ฆ้องวงเล็ก และอังกะลุง และได้มีการเพิ่มกลองทัดขึ้นมามาก ๑ ลูกเป็น ๒ ลูก คือ เสียงสูงกับเสียงต่ำ

การประสมวงดนตรีไทย

การประสมวงดนตรีสามารถแบ่งตามยุคสมัยต่างๆ ได้ดังนี้

๑. สมัยสุโขทัย มีการประสมวง ดังนี้

๑.๑ **การบรรเลงพิณ** เป็นการบรรเลงที่ใช้พิณ ผู้ที่ตีพิณจะเป็นผู้ขับร้องไปด้วย พิณที่ใช้ตี ได้แก่ พิณน้ำเต้าและพิณเพียะ หรือในบางครั้งจะมีกระจับปี่ร่วมบรรเลงด้วย

๑.๒ วงขับไม้ มีผู้ขับร้องและผู้บรรเลง ๓ คน คือ ผู้ขับร้อง ๑ คน ผู้สีซอสามสาย ๑ คน และผู้ไกวบัณเฑาะว์ ๑ คน การขับไม้นี้มักใช้ในงานพระราชพิธีสำคัญๆ เช่น สมโภชพระมหาเศวตฉัตร สมโภชช้างเผือก เป็นต้น ปัจจุบันวงขับไม้ยังคงใช้อยู่เฉพาะในพระราชพิธีขึ้นระวางพระราชาชนเท่านั้น

๑.๓ วงเครื่องประโคม เป็นการประสมวงขึ้นเป็นแบบพิเศษ ซึ่งจัดขึ้นใช้เฉพาะในงานพระราชพิธีต่างๆ และใช้กันมาจนถึงปัจจุบันนี้ แบ่งออกเป็น ๒ ชนิด คือ

๑) **ประโคมแดรและมโหรี** ใช้ในเวลาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินถึงในบริเวณงานพระราชพิธี และเสด็จพระราชดำเนินกลับ

๒) **ประโคมแดรสังข์และกลองชนะ** ใช้ในการเสด็จพระราชดำเนินกระบวนพยุหยาตรา และงานพระราชพิธีสำคัญๆ เครื่องประโคมประกอบด้วยเครื่องดนตรี ได้แก่ สังข์ (๔) แตรวง (๓๒) แตรสังข์ (๒๐) ปี่ (๒) กลองสองหน้า (๒) กลองชนะเงิน กลองชนะทอง กลองชนะเขียวลายเงิน และกลองชนะแดงลายทอง อย่างละ ๒๐

๑.๔ วงปีพาทย์เครื่องห้า ประกอบด้วยเครื่องดนตรี ได้แก่ กลองชาตรี ทับ (โทน) ปี่ พึงคู่ และฉิ่ง

๒. สมัยอยุธยา มีการประสมวง ดังนี้

๒.๑ วงมโหรี (มโหรีเครื่องหก) ประกอบด้วยเครื่องดนตรี ได้แก่ กระจำปี่ ซอสามสาย รำมะนา โทน ขลุ่ย และกรับพวง

๒.๒ วงขับไม้ ประกอบด้วยเครื่องดนตรี ได้แก่ กระจำปี่ ซอสามสาย โทน และกรับ

๒.๓ วงเครื่องสาย ประกอบด้วยเครื่องดนตรี ได้แก่ ซอด้วง ซอด้วง จะเข้ ขลุ่ย โทน รำมะนา ฉิ่ง ฉาบ กรับพวง และโหม่ง

๒.๔ วงปีพาทย์ ซึ่งแบ่งเป็น ๒ ชนิด ดังนี้

๑) **วงปีพาทย์เครื่องห้าอย่างเบา** ได้แก่ วงบรรเลงที่ใช้ประกอบการแสดงละครชาตรีโดยเฉพาะ มีเครื่องบรรเลง คือ ปี่นอก ทับหรือโทนไม้ ๒ ใบ กลองชาตรี ๑ ใบ พึงคู่ และฉิ่ง

๒) **วงปีพาทย์เครื่องห้าอย่างหนัก** ประกอบด้วยเครื่องดนตรี ได้แก่ ปี่ พึงวง ระนาดเอก ตะโพน และกลองทัด

๓. สมัยรัตนโกสินทร์ มีการประสมวง ดังนี้

๓.๑ วงเครื่องกลองแขก ประกอบด้วยเครื่องดนตรี ได้แก่ กลองมลายู พึงโหม่ง และปี่

๓.๒ วงเครื่องสาย ประกอบด้วยเครื่องดนตรี ได้แก่ ซอด้วง ซอด้วง จะเข้ รำมะนา โทน ขลุ่ย และฉิ่ง

๓.๓ วงขับไม้ ประกอบด้วยเครื่องดนตรี ได้แก่ ซอสามสาย กระจำปี่ โทน และผู้ขับร้อง

๓.๔ วงปีพาทย์ มีลักษณะการผสมวงหลายแบบ โดยมีชื่อเรียกที่แตกต่างกัน เช่น วงปีพาทย์ชาตรี วงปีพาทย์มอญ วงปีพาทย์นางหงส์ วงปีพาทย์เครื่องคู่ วงปีพาทย์ตึกดำบรรพ์ วงปีพาทย์เครื่องห้า เป็นต้น

๓.๕ วงมโหรี เป็นการรวมวงเครื่องสายและวงปีพาทย์เข้าด้วยกัน มี ๓ ชนิด คือ

๑) **วงมโหรีเครื่องเดี่ยว** ประกอบด้วยเครื่องดนตรี ได้แก่ ระนาดเอก พึงวงใหญ่ (มโหรี) ซอสามสาย ซอด้วง จะเข้ โทน รำมะนา ขลุ่ยเพียงออ โหม่ง ฉิ่ง ฉาบ และกรับพวง

๒) **วงมโหรีเครื่องคู่** ประกอบด้วยเครื่องดนตรี ได้แก่ ระนาดเอก ระนาดทุ้ม พึงวงใหญ่ พึงวงเล็ก ซอด้วง (๒) ซอด้วง (๒) จะเข้ (๒) ซอสามสาย (๒) ขลุ่ยหลีบ ขลุ่ยเพียงออ โทน รำมะนา กรับพวง ฉิ่ง ฉาบเล็ก

๓) **วงมโหรีเครื่องใหญ่** เครื่องดนตรีจะเหมือนกับวงมโหรีเครื่องคู่ แต่จะเพิ่มระนาดเอกเหล็ก และระนาดทุ้มเหล็กเข้ามา

ในปัจจุบันการประสมวงดนตรีไทย มีอยู่ ๓ ประเภทด้วยกันคือ วงปี่พาทย์ วงเครื่องสาย และวงมโหรี

๑. วงปี่พาทย์ เป็นวงดนตรีที่ประกอบด้วยปี่และเครื่องตีเป็นสำคัญ แบ่งเป็นชนิดต่างๆ ดังนี้

๑.๑ วงปี่พาทย์เครื่องห้า ประกอบด้วย

๑) ปี่ใน	๒) ระนาดเอก	๓) ข้องวงใหญ่
๔) ตะโพน	๕) กลองทัด	๖) ฉิ่ง

๑.๒ วงปี่พาทย์เครื่องคู่ ประกอบด้วย

๑) ปี่ใน	๒) ปี่นอก	๓) ระนาดเอก
๔) ระนาดทุ้ม	๕) ข้องวงใหญ่	๖) ข้องวงเล็ก
๗) ตะโพนไทย	๘) กลองทัด	๙) กลองแขกและกลองสองหน้า
๑๐) ฉิ่ง	๑๑) ฉาบเล็กและฉาบใหญ่	๑๒) กรับ
๑๓) โหม่ง		

๑.๓ วงปี่พาทย์เครื่องใหญ่ ประกอบด้วย

๑) ปี่ใน	๒) ปี่นอก	๓) ระนาดเอก
๔) ระนาดทุ้ม	๕) ระนาดเอกเหล็ก	๖) ระนาดทุ้มเหล็ก
๗) ข้องวงใหญ่	๘) ข้องวงเล็ก	๙) ตะโพน
๑๐) กลองทัด	๑๑) กลองแขกและกลองสองหน้า	๑๒) ฉิ่ง
๑๓) ฉาบเล็กและฉาบใหญ่	๑๔) กรับ	๑๕) โหม่ง

วงปี่พาทย์เครื่องใหญ่ (ภาพจากสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่ม ๑)

๑.๔ วงปี่พาทย์ดึกดำบรรพ์ ประกอบด้วย

๑) ระนาดเอก	๒) ระนาดทุ้ม	๓) ระนาดทุ้มเหล็ก
๔) ข้องวงใหญ่	๕) ข้องหุ่ย (๗ ใบ)	๖) ซอด้วง
๗) ซอด้วง	๘) ซอด้วงเพียงออ	๙) ตะโพน
๑๐) กลองตะโพน	๑๑) กลองแขก	๑๒) ฉิ่ง
๑๓) กรับพวง		

๑.๕ วงปี่พาทย์นางหงส์ แบ่งเป็นขนาดต่างๆ ดังนี้

- ๑) วงปี่พาทย์นางหงส์เครื่องห้า ประกอบด้วย
 - ปี่ชวา
 - ข้องวงใหญ่
 - ฉิ่ง
 - ระนาดเอก
 - กลองมลายู (อาจใช้กลองทัดแทนได้)
 - โหม่ง
- ๒) วงปี่พาทย์นางหงส์เครื่องคู่ ประกอบด้วย
 - ปี่ชวา
 - ระนาดทุ้ม
 - ข้องวงเล็ก
 - ฉาบเล็ก
 - โหม่ง
 - ระนาดเอก
 - ข้องวงใหญ่
 - กลองมลายู (อาจใช้กลองทัดแทนได้)
 - ฉิ่ง
 - ฉาบใหญ่
- ๓) วงปี่พาทย์นางหงส์เครื่องใหญ่ ประกอบด้วย
 - ปี่ชวา
 - ระนาดทุ้ม
 - ระนาดทุ้มเหล็ก
 - ข้องวงเล็ก
 - ฉาบใหญ่
 - ฉิ่ง
 - โหม่ง
 - ระนาดเอก
 - ระนาดเอกเหล็ก
 - ข้องวงใหญ่
 - กลองมลายู (อาจใช้กลองทัดแทนได้)
 - ฉาบเล็ก
 - กรับ

วงปี่พาทย์นางหงส์เครื่องใหญ่
(ภาพจากสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่ม ๑)

๑.๖ วงปี่พาทย์มอญ แบ่งออกเป็นขนาดต่างๆ ดังนี้

- ๑) วงปี่พาทย์มอญเครื่องห้า ประกอบด้วย
 - ข้องมอญวงใหญ่
 - ปี่มอญ
 - ตะโพนมอญ
 - ฉิ่ง
 - ระนาดเอก
 - ตะโพน
 - เปิงมาง

๒) วงปี่พาทย์มอญเครื่องคู่ ประกอบด้วย

- ข้องมอญวงใหญ่	- ข้องมอญวงเล็ก	- โหม่ง ๓ ลูก
- ระนาดเอก	- ระนาดทุ้ม	- ปี่มอญ
- เปิงมาง	- ตะโพนมอญ	- ฉาบใหญ่
- ฉาบเล็ก	- จิ่ง	- กรับ

๓) วงปี่พาทย์มอญเครื่องใหญ่ ประกอบด้วย

- ข้องมอญวงใหญ่	- ข้องมอญวงเล็ก	- ระนาดเอก
- ระนาดทุ้ม	- ระนาดเอกเหล็ก	- ระนาดทุ้มเหล็ก
- ปี่มอญ	- ตะโพนมอญ	- โหม่ง ๓ ลูก
- เปิงมาง	- ฉาบใหญ่	- ฉาบเล็ก
- จิ่ง	- กรับ	

วงปี่พาทย์มอญเครื่องใหญ่

(ภาพจากสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่ม ๑)

หน้าที่ของเครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์ ได้แก่

๑. ระนาดเอก บรรเลงเป็นทำนองเต็มโดยแปรลูกฆ้องวงใหญ่หรือเนื้อเพลงให้เป็นทำนองเต็ม ระนาดเอกจะตีลูกถี่กว่าฆ้องวงใหญ่มาก ปกติจะบรรเลงโดยวิธีเก็บคู่แปด หรือบรรเลงเก็บโดยวิธีอื่น เช่น คู่สาม คู่สี่ คู่ห้า แทรกเข้ามาตามความเหมาะสม

๒. ระนาดทุ้ม จะบรรเลงยั่วเย้า ล้อหลอกไปกับแนวระนาดเอก

๓. ระนาดเอกเหล็ก มีเสียงกังวานแหลมสูง ใช้บรรเลงเก็บตามแนวระนาดเอก

๔. ระนาดทุ้มเหล็ก มีเสียงกังวานทุ้มต่ำแต่มีลักษณะเสียงกว้างกว่า ใช้บรรเลงเช่นเดียวกับระนาดทุ้ม

๕. ฆ้องวงใหญ่ จะบรรเลงเนื้อเพลงแท้ๆ ถือเป็นทำนองหลัก เครื่องดนตรีชนิดอื่นๆ จะแปรทำนองหลักออกเป็นทำนองเต็มให้เข้ากับลักษณะของเครื่องดนตรีนั้นๆ โดยจะยึดจังหวะตกเป็นสำคัญ

๖. ฆ้องวงเล็ก มีเสียงแหลม ใช้บรรเลงเป็นทำนองเต็มเช่นเดียวกับระนาดเอก แต่ใช้มือสลับต่างกัน

๗. ปี่ใน มีเสียงหวานแหลม ใช้บรรเลงเก็บและเอื้อนคลุกเคล้าไปกับแนวระนาดเอก และในบางโอกาสใช้เป่าเลียนแบบเสียงร้อง

๘. ปี่นอก จะเดินทำนองเช่นเดียวกับปี่ใน แต่มีเสียงแหลมและคมกว่า

๙. ปี่มอญ มีเสียงต่ำและโหยหวาน ใช้บรรเลงในวงปี่พาทย์มอญโดยมีหน้าที่เช่นเดียวกับปี่ใน เสียงของปี่มอญมีลักษณะโศกเศร้า จึงเหมาะที่จะใช้บรรเลงในงานศพ

๑๐. ปี่ชวา มีเสียงเล็กแหลมคมและมีระดับค่อนข้างสูง แต่โดยทางปฏิบัติมักจะเป่าระดับเสียงเดียวกับปี่มอญ เพื่อให้ง่ายต่อการบรรเลงของเครื่องดนตรีอื่นๆ ใช้บรรเลงสอดแทรกและเก็บไปตามเนื้อเพลง

๑๑. ฉาบใหญ่ ถ้าเป็นวงปี่พาทย์ไทยใช้ตีควบคุมจังหวะใหญ่ เสียงดังห่างๆ แต่ถ้าเป็นวงปี่พาทย์มอญใช้ตีหยอกล้อจังหวะเพื่อให้เกิดความไพเราะ

๑๒. โหม่ง ใช้ตีควบคุมจังหวะระยะปานกลาง โดยทั่วไปจะลงพร้อมกับเสียงฉับของฉิ่ง

๑๓. ฉาบเล็ก สำหรับวงปี่พาทย์ไทย ใช้ตีหยอกล้อจังหวะเช่นเดียวกับฉาบใหญ่ของมอญ

๑๔. ฉิ่ง ใช้ตีควบคุมจังหวะในระยะสั้นให้ความสม่ำเสมอ

๑๕. ตะโพน ใช้ตีหน้าทับต่างๆ ควบคุมจังหวะในระยะยาว

๑๖. กลองทัด ตีร่วมกับตะโพนตามไม้กลองต่างๆ ที่กำหนดไว้ในหน้าทับนั้นๆ

๑๗. กลองแขกสองหน้า ตีเป็นหน้าทับต่างๆ เพื่อควบคุมจังหวะในระยะยาวเช่นเดียวกับตะโพนและกลองทัด ส่วนมากจะใช้เมื่อบรรเลงรับร้อง

๒. วงเครื่องสาย เป็นวงดนตรีไทยที่ประกอบด้วยเครื่องดนตรีประเภทมีสายเป็นสำคัญ มีขลุ่ยและเครื่องกำกับจังหวะเป็นส่วนประกอบ วงเครื่องสายมี ๔ ชนิด ดังนี้

๒.๑ วงเครื่องสายวงเล็ก ประกอบด้วยเครื่องทำทำนอง ดังนี้

๑) ซอด้วง ๑ คัน

๒) ซออู้ ๑ คัน

๓) จะเข้ ๑ ตัว

๔) ขลุ่ยเพียงออ ๑ เล้า

นอกจากนี้ยังมีเครื่องประกอบจังหวะ คือ

๕) โทน

๖) รำมะนา

๗) ฉิ่ง

๘) ฉาบ

๒.๒ วงเครื่องสายเครื่องคู่ ประกอบด้วยเครื่องทำทำนองอย่างละ ๑ คู่ คือ

๑) ซอด้วง ๒ คัน

๒) ซออู้ ๒ คัน

๓) จะเข้ ๒ ตัว

๔) ขลุ่ย ๒ เล้า คือ ขลุ่ยหลีบและขลุ่ยเพียงออ

นอกจากนี้ยังมีเครื่องประกอบจังหวะ คือ

๕) โทน

๖) รำมะนา

๗) ฉาบเล็ก

๘) ฉิ่ง

วงเครื่องสายเครื่องคู่ (ภาพจากสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่ม ๑)

๒.๓ วงเครื่องสายปี่ชวา ประกอบด้วยเครื่องดนตรีเช่นเดียวกับวงเครื่องสายวงเล็กและวงเครื่องสายเครื่องคู่ จะใช้กลองแขกตีแทนโทน - รำมะนา ใช้ปี่ชวาแทนขลุ่ย หรือใช้ทั้งปี่ชวาและขลุ่ยหลิบควบคู่กัน

๒.๔ วงเครื่องสายผสม เป็นวงเครื่องสายที่มีเครื่องดนตรีของต่างชาติเข้ามาผสมกับวงเครื่องสายไทย การเรียกชื่อวงเครื่องสายผสมนั้นนิยมเรียกตามชื่อของเครื่องดนตรีต่างชาติที่นำเข้ามาบรรเลงในวง เช่น นำขิมมาร่วมบรรเลงกับซอด้วง ซออู้ ขลุ่ย และเครื่องกำกับจังหวะต่างๆ แทนจะเข้ จะเรียกว่า “วงเครื่องสายผสมขิม” ถ้านำเอาออร์แกนมาร่วมบรรเลงด้วย เรียกว่า “วงเครื่องสายผสมออร์แกน”

หน้าที่ของเครื่องดนตรีในวงเครื่องสาย ได้แก่

๑. **ขลุ่ยเพียงออ** ใช้เป่าคล้ายไปกับทำนองของเครื่องดนตรีอื่นๆ เป่าทางโหยหวนหรือเป่าเก็บแล้วแต่ความเหมาะสมของทำนอง

๒. **ขลุ่ยหลิบ** เป่าคล้ายไปกับทำนองของเครื่องดนตรีอื่นๆ แต่มีระดับเสียงสูงกว่าขลุ่ยเพียงออ ๔ ชั้น ทำให้มีเสียงดัง ผู้เป่าขลุ่ยหลิบจะต้องมีความชำนาญมาก เพราะถ้าเป่าผิดหรือเพี้ยนไปจะมีเสียงดังออกมาชัดเจนโดยทั่วไปใช้เป่าทางโหยหวนกว่าขลุ่ยเพียงออ

๓. **ซอด้วง** มีเสียงแหลม ดำเนินทำนองเป็นหลักของวง เป็นผู้นำในทุกโอกาส เช่น เป็นผู้นำในการล้อ ซัด เป็นผู้นำในการออกเพลงต่างๆ ทุกคนในวงจะต้องฟังซอด้วงเป็นหลัก โดยทั่วไปซอด้วงจะทำหน้าที่เก็บเป็นส่วนใหญ่ และจะเก็บขยี้ในบางโอกาสที่เหมาะสม

๔. **ซออู้** มีเสียงทุ้มต่ำ ดำเนินทำนองแบบตลกขบขัน ยั่วเย้า หลอกล่อไปกับแนวซอด้วง มีหน้าที่เป็นผู้ตามในขบวนการลูกส่งลูกขัดของเครื่องดนตรีเสียงแหลม

๕. **จะเข้** ดำเนินทำนองทางเก็บเช่นเดียวกับซอด้วง แต่เป็นทางเฉพาะของจะเข้ บางครั้งมีการใช้คู่แปด ซึ่งจะเป็นลูกกระทบสายลวด

๓. วงมโหรี เป็นวงดนตรีไทยที่ประกอบด้วยเครื่องดนตรีไทยครบทุกประเภทคือ รวมเอาวงปี่พาทย์กับวงเครื่องสายเข้าด้วยกัน แต่เครื่องที่นำมาจากวงปี่พาทย์นั้นได้ย่อขนาดให้เล็กกว่าเดิม การจัดวงมโหรีมี ๓ ขนาดคือ

๓.๑ วงมโหรีเครื่องเล็ก ประกอบด้วย

๑) ซอด้วง	๒) ซออู้	๓) ซอสามสาย	๔) จะเข้
๕) ขลุ่ยเพียงออ	๖) ระนาดเอกมโหรี	๗) พ้องวงใหญ่มโหรี (บางวงใช้พ้องวงเล็ก)	
๘) โทน	๙) รำมะนา	๑๐) ฉิ่ง	

วงมโหรีเครื่องใหญ่ (ภาพจากสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่ม ๑)

๓.๒ วงมโหรีเครื่องคู่ ประกอบด้วย

๑) ซอด้วง ๒ คัน	๒) ซออู้ ๒ คัน	๓) จะเข้ ๒ ตัว
๔) ซอสามสาย ๑ คัน	๕) ซอสามสายหลิบ ๑ คัน	๖) ขลุ่ยเพียงออ ๑ เลา
๗) ขลุ่ยหลิบ ๑ เลา	๘) ระนาดเอกมโหรี	๙) ระนาดทุ้มมโหรี
๑๐) พ้องวงใหญ่มโหรี	๑๑) พ้องวงเล็กมโหรี	๑๒) รำมะนา
๑๓) ฉาบเล็ก	๑๔) ฉิ่ง	

๓.๓ วงมโหรีเครื่องใหญ่ ประกอบด้วย

๑) ซอด้วง ๒ คัน	๒) ซออู้ ๒ คัน	๓) จะเข้ ๒ ตัว
๔) ซอสามสาย ๑ คัน	๕) ซอสามสายหลิบ ๑ คัน	๖) ขลุ่ยเพียงออ ๑ เลา
๗) ขลุ่ยหลิบ ๑ เลา	๘) ขลุ่ยอู้	๙) ระนาดเอกมโหรี
๑๐) ระนาดทุ้มมโหรี	๑๑) ระนาดเอกเหล็กมโหรี	๑๒) ระนาดทุ้มเหล็กมโหรี
๑๓) พ้องวงใหญ่มโหรี	๑๔) พ้องวงเล็กมโหรี	๑๕) โทน
๑๖) รำมะนา	๑๗) ฉาบเล็ก	๑๘) ฉิ่ง
๑๙) โหม่ง	๒๐) กรับ	

ดนตรีไทยประกอบการแสดง

ดนตรีไทยประกอบการแสดง ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ขอเสนอเกี่ยวกับดนตรีไทยที่ใช้ประกอบการแสดงลิเก และดนตรีไทยที่ใช้ประกอบการแสดงหุ่น แบ่งออกได้ดังนี้

ดนตรีไทยที่ใช้ประกอบการแสดงลิเก

วงบรรเลง ใช้วงปี่พาทย์ไม้แข็งบรรเลงประกอบการแสดง

เพลงที่ใช้ เริ่มด้วยการร้องเป็นภาษาแขก (ออกแขก) ซึ่งเข้าใจว่าเพื่อเป็นการรำลึกถึงต้นกำเนิดของลิเก (มลายู) เพลงที่เป็นสัญลักษณ์ของลิเกคือ “เพลงราชินิกุล” ซึ่งเป็นเพลงที่นายดอกดิน เสือสง่า เป็นผู้คิดประดิษฐ์ขึ้นจากเพลงมอญควรวญ เพลงที่เป็นสัญลักษณ์ของลิเกอีกเพลงหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นในภายหลังคือ “เพลงมาลัยแปลง” หรือ “พวงมาลัยแปลง” เพลงนี้อาจารย์มนตรี ตราโมท ได้แต่งทำนองดนตรีขึ้นประกอบการร้องเพลงชาวไร่

วิธีการบรรเลง เริ่มด้วยการโหมโรงเย็นเหมือนโขนละครแต่มี “ออกสิบสองภาษา” แทรกเข้าไป เมื่อจบแล้วบรรเลงเพลงนำให้ร้องออกแขก แล้วบรรเลงเพลงเสมอ ตัวแสดงเริ่มแสดง ผู้บรรเลงประกอบการแสดงลิเกนี้โดยเฉพาะผู้บรรเลงระนาดเอก จะต้องเป็นผู้มีความรอบรู้จดจำเพลงได้มาก และมีปฏิภาณไหวพริบดี เพราะผู้แสดงจะร้องเอง มักจะนำเพลงแปลกๆ มาร้อง ผู้บรรเลงจะต้องทราบว่าเป็นเพลงอะไรจึงจะบรรเลงรับได้ถูกต้อง ทำให้การแสดงดำเนินไปอย่างราบรื่น การบรรเลงรับร้องโดยเฉพาะเพลงราชินิกุลซึ่งจะมีอยู่หลายตอนติดต่อกัน เมื่อผู้แสดงส่งให้ดนตรีรับ ผู้บรรเลงจะต้องใช้วิธีพลิกเพลงหาทางเปลี่ยนแปลงทำนองรับให้ได้หลายๆ ทาง ถ้ารับไม่เข้าทำนองกันเลยได้ตลอดเวลาการแสดง ยิ่งถือว่าผู้บรรเลงนั้นมีความสามารถ การรับเพลงราชินิกุลจึงใช้วิธีขึ้นหัวราชินิกุลมาคนเดียว แล้วหาเพลงซึ่งเป็นที่รู้จักกันทั่วไปไม่ว่าจะเป็นเพลงลูกทุ่ง เพลงลูกกรุงมาต่อเข้าตรงกลาง เสร็จแล้วจึงลงทำนองเพลงราชินิกุลส่งให้ลิเกร้องต่อไป

การบรรเลงเพลงหน้าพาทย์ เช่น เชิด โอด รัว จะไม่เหมือนการแสดงโขนละครเพราะต้องดำเนินทำนองในจังหวะค่อนข้างเร็ว บางทีก็ต้องรวบรัดตัดตอน

ดนตรีไทยที่ใช้ประกอบการแสดงหุ่น

วงบรรเลง ใช้วงปี่พาทย์บรรเลง โดยมีซออยู่ซึ่งใช้โหมโรงเพลงจีนต่อจากไหว้ครู และใช้สืกล่อไปกับเพลงสังขาร ซึ่งเป็นเพลงดำเนินเรื่องของหุ่นกระบอก มีเครื่องประกอบจังหวะที่เพิ่มเข้ามา ได้แก่ กลองตอก กลองแต้ว

เพลงที่ใช้ ใช้เพลงร่ายนอกและเพลงสังขาร

วิธีการบรรเลง เริ่มด้วยปี่พาทย์โหมโรง แล้วเชิดหุ่น ตัวนายโรงออกกร่ายรำพร้อมกับเพลงร้องไหว้ครู ต่อจากนั้นซอผู้สืเป็นทำนองจีน แล้วเริ่มจัดเป็นเรื่อง ในสมัยปัจจุบันเมื่อโหมโรงจบแล้วมักจะเริ่มเล่นเป็นเรื่องเลย ซอผู้สืเฉพาะที่บทร้องเป็นทำนองสังขารและทำนองหุ่น ซึ่งมักจะมีย่อยหลายๆ ตอนที่เล่นบทรายาหรือเล่าเรื่องเป็นเวลานานๆ

ประวัติและผลงานดีเด่นของศิลปินนักดนตรีไทย

ประวัติและผลงานดีเด่นของศิลปินนักดนตรีไทย มีดังต่อไปนี้

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงนิพนธ์เพลงต่างๆ ไว้หลายเพลง ดังนี้

๑. ทรงนิพนธ์บทร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี โดยมีเนื้อร้องหลายบท สำหรับให้ทหารและนักเรียนร้องให้นักดนตรีหรือพวกละครร้องเวลาจบการแสดงบ้าง ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๖ ทรงนิพนธ์แก้ไขใหม่และโปรดให้ใช้ร้องโดยทั่วไป

๒. ทรงนิพนธ์ทำนองเพลงมหาชัยแบบสากลและเพลงไทย เช่น เพลงเขมรไทรโยค เพลงข้าประสม เป็นต้น

๓. ทรงนิพนธ์บทร้องเพลงไทยไว้มาก มีทั้งบทละครดึกดำบรรพ์ บทขับร้อง เพลงตับ เพลงชุด และเพลงเกร็ดต่างๆ สำหรับบทละครดึกดำบรรพ์ ได้แก่ สังข์ทอง คาวี อิเหนา สังข์ศิลป์ชัย กรุงพาดมขมทวีป รามเกียรติ์ ตอนศูรปนา อุนรุทและมณีพิชัย บทขับร้องเพลงตับ ได้แก่ รามเกียรติ์ ตอนนางลอย ตอนแผลงศรนาคบาท และตอนศึกพรหมาสตร์ เรื่องอิเหนา ตอนบวงสรวง

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์

กรมพระนครสวรรค์วรพินิต

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิตทรงศึกษาดนตรีไทยจนสามารถสีซอสامสายและทรงนิพนธ์เพลงไทยได้ดีเยี่ยม เพลงต่างๆ ที่พระองค์ทรงนิพนธ์ไว้นั้นมีมากมายล้วนแต่เป็นเพลงที่ไพเราะและนิยมกันแพร่หลาย เช่น เพลงแขกมอญบางขุนพรหม (เถา) โหมโรงสะบัดสะบั้ง เพลงพวงร้อย (เถา) เพลงแขกสาย (เถา) เพลงแขกมัสหรี (เถา) เพลงพม่าห้าท่อน (เถา) เพลงแขกสี่เกลอ (เถา) ถอนสมอ (เถา) เพลงพวงนี้ทรงนิพนธ์เป็นทางสำหรับแด่ดวงโดยเฉพาะ นอกจากนั้นพระองค์ยังทรงดัดแปลงเพลงไทยที่มีอยู่แล้วให้เป็นเพลงบรรเลงโดยเฉพาะของแด่ดวง เช่น เพลงทยอยนอก ๓ ชั้น เพลงทยอยใน (เถา) เพลงทยอยเขมร ๓ ชั้น เป็นต้น และได้ทรงนิพนธ์ทางสำหรับใช้เป่าพาทย์บรรเลง ได้แก่ เพลงแขกสาย (เถา) เพลงอาถรรพ์ (เถา) เพลงแขกสาหร่าย ๓ ชั้น เพลงสมิงทองเทศ (เถา) และยังทรงนิพนธ์ทางเดี่ยวซอสامสายเพลงสารถีและอื่นๆ อีกด้วย สำหรับเพลงที่ใช้แด่ดวงบรรเลงนั้น นอกจากเพลงไทยแล้วยังทรงนิพนธ์เพลงฝรั่งทั้งที่ประดิษฐ์ขึ้นโดยตรง และเพลงที่ทรงดัดแปลงมาจากเพลงไทย เช่น วอลตซ์ปลื้มจิตร์ วอลตซ์ประชุมพล สุดเสนาะ มณฑาทอง วอลตซ์เมขลา เพลงมหาฤกษ์ เพลงสรรเสริญเสือป่า วอลตซ์โนรี เพลงสาครลั่นโศก (พญาโศก) นางครวญ ๓ ชั้น มาร์ชบริพัตร เป็นต้น

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต

เมื่อครั้งไปประทับอยู่เมืองบันดง เกาะชวา ทรงนิพนธ์เพลงต่างๆ เพิ่มขึ้น เช่น โหมโรงประเสบัน ๓ ชั้น เพลงครวญหา (เถา) เพลงกำสรวลสุรางค์ (เถา) เพลงอัปสรสำอาง เพลงสุรางค์จำเรียง (เถา) เพลงจีนลั่นถัน (เถา) เพลงจีนเข้าห้อง (เถา) เพลงน้ำลอดใต้ทราย (เถา) เพลงขยະแขยง ๓ ชั้น เพลงจีนเก็บบุปผา (เถา) เพลงดอกไม้ร่วง (เถา) เพลงเทวาประสิทธิ์ (เถา) เพลงวิลันดาโออด (เถา) เพลงจิ้งจกทอง (เถา) เพลงสุดถวิล (เถา) เพลงพวงร้อย (เถา) เพลงถอนสมอ (เถา) เพลงพระจันทร์ครึ่งซีก (เถา) เป็นต้น

บทขับร้องเพลงไทยที่ทรงนิพนธ์ ได้แก่ เพลงแขกมอญบางขุนพรหม (เถา) เพลงเขมรพวง ๓ ชั้น เพลงเขมรใหญ่ (เถา) เพลงแขกเห่ (เถา) เพลงแป๊ะ ๓ ชั้น เพลงพวงร้อย (เถา) เพลงน้ำลอดใต้ทราย (เถา) เพลงแขกสาย (เถา) เพลงนารายณ์แปลงรูป (เถา) เพลงเขมรปากทอ ๓ ชั้น เพลงเทวาประสิทธิ์ (เถา) เพลงจีนเข้าห้อง (เถา) นอกจากนั้นพระองค์ทรงดัดแปลงและเพิ่มเติมให้มีการร้องเสียงประสานขึ้น คือ เพลงมอญรำดาบ ๓ ชั้น เพลงช้างประสานงา ๒ ชั้น เพลงแมลงวันทอง ๒ ชั้น เพลงแขกมอญ ๒ ชั้น และเพลงต่อयरูป ๒ ชั้น ส่วนเพลงที่นิยมและรู้จักกันแพร่หลายมากที่สุด คือ เพลงแขกมอญบางขุนพรหม (เถา)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นพิไชยมหินทโรดม

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นพิไชยมหินทโรดมทรงสนพระทัยดนตรีไทยมากและทรงก่อตั้งวงปี่พาทย์ส่วนพระองค์ขึ้น ที่เรียกกันว่า “วงวังท่าเตียน” หรือ “วงพระองค์เพ็ญ” นักดนตรีประจำวงที่สำคัญ คือ นายปิ่น บัวทั้ง นายหวาด บัวทั้ง และได้ทรงขอตัวพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) ไปช่วยปรับวง เพลงที่ทรงนิพนธ์ไว้และมีชื่อเสียงมาก คือ เพลงลาวดำเนินเกวียน หรือที่นิยมเรียกว่า เพลงลาวดวงเดือน นอกจากนี้ยังทรงนิพนธ์ท่วงไว้อีก เช่น เพลงลาวคำหอม ๒ ชั้น เพลงแป๊ะ ๓ ชั้น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ
กรมหมื่นพิไชยมหินทโรดม

พระประดิษฐ์ไพเราะ (มี ดุริยางกูร)

พระประดิษฐ์ไพเราะนับได้ว่าเป็นอัจฉริยบุคคลทางดนตรีผู้หนึ่งที่สามารถเล่นดนตรีได้แทบทุกชนิดโดยเฉพาะปี่ ผลงานด้านดนตรีของท่านมีมากมาย ได้แก่

๑. เป็นต้นตำรับในการแต่งเพลงประเภท “ลูกล่อลูกขัด” เพลงที่มีชื่อเสียงมาก เช่น เพลงทยอย เพลงทยอยเขมร เพลงเชิดจีน ท่านได้รับสมญาว่า “เจ้าแห่งเพลงทยอย” เพลงที่ถือว่าเป็นแม่บทของเพลงลูกล่อลูกขัดที่เกิดขึ้นในภายหลัง ได้แก่ เพลงทยอยนอก

๒. เป็นต้นตำรับของการเดี่ยวเครื่องดนตรีต่างๆ เพลงที่ท่านประดิษฐ์ไว้สำหรับเป็นทางเดี่ยว ได้แก่ พญาโคก สารถิ แขกมอญ ซึ่งล้วนเป็นเพลงที่มีความไพเราะเพราะพริ้ง โดยเฉพาะ “เพลงทยอยเดี่ยว” แต่งขึ้นเพื่อใช้เป็นเพลงสำหรับเดี่ยวปี่อวดฝีมือ ภายหลังได้มีผู้นำเพลงนี้ไปประดิษฐ์เป็นทางเดี่ยวสำหรับเครื่องดนตรีชนิดอื่น

๓. เป็นผู้มี ความสังเกตและสนใจในสิ่งต่างๆ ที่ได้ยินได้ฟัง และสามารถนำมาคิดสร้างเป็นเพลง โดยได้นำมาเรียบเรียงประดิษฐ์เป็นเพลงจีน ๔ เพลง คือ เพลงจีนแสด เพลงอาเฮีย เพลงชมสวนสวรรค์ และเพลงแป๊ะ

เพลงที่นับว่าเป็นเพลงสำคัญยิ่งที่ทำให้ท่านได้รับพระราชทานเลื่อนบรรดาศักดิ์จากหลวงประดิษฐ์ไพเราะ มาเป็นพระประดิษฐ์ไพเราะ คือ “เพลงเชิดจีน” เป็นเพลงที่มีลีลาและท่วงทำนองแปลกไม่ซ้ำแบบใครอีกเพลงหนึ่ง คือ “เพลงพระอาทิตย์ชิงดวง” ซึ่งแต่งขึ้นเพื่อใช้เป็นเพลงลา และได้รับความนิยมแพร่หลายมาจนถึงปัจจุบัน ผลงานด้านการแต่งเพลงยังมีอีกมากมาย เช่น เพลงแขกมอญบางช้าง ๓ ชั้น เพลงแขกบรเทศ ๓ ชั้น เพลงกำสรวลสุรารค์ ๓ ชั้น เพลงโหมโรงขวัญเมือง เป็นต้น

พระประดิษฐ์ไพเราะ

ครูช้อย สุนทรวาทิน

ในสมัยรัชกาลที่ ๕ ครูช้อยเป็นที่ยอมรับว่าเป็นนักดนตรีที่มีความสามารถและมีชื่อเสียงมาก จึงได้เป็นครูสอนดนตรีตามที่ตั้งใจไว้ เริ่มตั้งแต่เป็นครูฝึกพาทยของวงวัดน้อยทองอยู่ ต่อมาเป็นครูดนตรีมโหรีตามวังและตำหนักต่างๆ เช่น ตำหนักพระราชชายาเจ้าดารารัศมี ต่อมาเป็นผู้ฝึกสอนและควบคุมวงพาทยของพระยาอินทราธิบดีสีหราชรองเมือง (เนียม) เพลงที่ท่านแต่งนับว่าเป็นเพลงอมตะ ซึ่งแต่ละเพลงล้วนมีทำนองดีเด่นเป็นเยี่ยมทั้งนั้น เช่น เพลงครอบจักรวาล ๓ ชั้น เพลงม้าย่อง ๓ ชั้น เพลงแขกลพบุรี ๓ ชั้น เพลงแขกโอด ๓ ชั้น เพลงเขมรปี่แก้ว ๓ ชั้น (ทางธรรมดา) เพลงไป๋คลั่ง ๓ ชั้น เพลงเทพัญญอน ๓ ชั้น และเพลงอกทะเล ๓ ชั้น ซึ่งเพลงเหล่านี้ยังเป็นที่นิยมฟังและเล่นโดยทั่วไปในทุกวันนี้

ครูช้อย สุนทรวาทิน

พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์)

พระยาประสานดุริยศัพท์ มีความสามารถและเชี่ยวชาญในการดนตรีไทยทุกชนิดตั้งแต่ ดิด สี ตี เป่า แต่ที่ถนัดมากที่สุดคือปี่และระนาดเอก นอกจากนี้ยังมีความสามารถด้านการแต่งเพลงอีกด้วย เพลงที่ท่านแต่งล้วนแต่เป็นเพลงที่ไพเราะและเป็นอมตะ เช่น เพลงพม่าห้าท่อน ๓ ชั้น เพลงเขมรราชบุรี ๓ ชั้น เพลงธรณีร้องไห้ ๓ ชั้น เพลงสามัญรัตน ๓ ชั้น เพลงพราหมณ์เข้าโบสถ์ ๓ ชั้น เพลงถอนสมอ (เถา) เพลงแขกเชิญเจ้า ๒ ชั้น เพลงลาวคำหอม และเพลงลาวดำเนินทราย ๒ ชั้น เป็นต้น เพลงที่นิยมฟังกันอย่างแพร่หลาย คือ เพลงลาวดำเนินทราย

พระยาประสานดุริยศัพท์
(แปลก ประสานศัพท์)

ศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์

ศ.ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ นอกจากจะเป็นนักดนตรีที่มีฝีมือแล้วยังเป็นนักวิจัย นักวิทยาศาสตร์ นักพูด นักเขียน จึงมีผลงานมากมาย พอสรุปได้ดังนี้

๑. ดำรงวิชาการ รายงานการวิจัย และบทความต่างๆ ทางด้านเศรษฐศาสตร์และบัญชีมากกว่า ๑๐๐ เล่ม

๒. ดำรงดนตรีไทย “ทฤษฎีและการปฏิบัติดนตรีไทย” ดำรงฝึกเครื่องดนตรีต่างๆ บทความทางดนตรี พจนานุกรมดนตรีไทย หนังสือ “Thai Classical Music” ซึ่งมีทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทย และโน้ตเพลงไทยเผยแพร่เป็นจำนวนมาก

ศ.ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์

๓. ส่งเสริมดนตรีไทย โดยจัดตั้งวงดนตรี จัดการบรรเลงดนตรีประกอบคำบรรยาย เผยแพร่ดนตรีไทย ให้ชาวต่างประเทศรู้จัก ร่วมเป็นกรรมการด้านดนตรีไทยต่างๆ จัดรายการดนตรีทางวิทยุและโทรทัศน์ ทำให้ คนรู้จักดนตรีไทยมากขึ้น

๔. จัดหาวิธีการให้คนไทยสนใจเพลงไทย โดยแต่งเนื้อร้องและใส่ทำนองเพลงไทยต่างๆ มากกว่า ๑๐๐ เพลง ทั้งประเภท ๓ ชั้น เพลงเถา เพลงชุดมอญ เพลงเบ็ดเตล็ด เช่น เพลงพม่าแปลง (เถา) เพลงโยสลัม (เถา) เพลงहनคำนี้ (เถา) เพลงสาริกาแก้ว (เถา) เพลงที่มีผู้นิยมฟังมาก ได้แก่ เพลงแป๊ะฮวยนี้ (เถา) เพลงทยอยจีน (เถา) เพลงเขมรบางนรา (เถา) เป็นต้น เพลงมอญที่แต่งเป็นชุดสำหรับบรรเลงในงานศพด้วย ปี่พาทย์มอญ เช่น เพลงแสนนันท เพลงแสนาลัย เพลงแสนระทม เป็นต้น

คำถามตรวจสอบความเข้าใจ

๑. เครื่องดนตรีต่างชาติที่ถูกนำมาประสมกับเครื่องดนตรีไทยบรรเลงเป็นวงได้แก่อะไรบ้าง
๒. ให้นักเรียนอธิบายเพลงไทยตามอัตราเพลงสามชั้น
๓. เพลงลูกบท หมายถึงอะไร จงอธิบาย
๔. เพลงไทยแบ่งตามลักษณะและวิธีบรรเลงเป็นกี่ประเภท อะไรบ้าง
๕. ให้นักเรียนอธิบายหน้าที่ของเครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์ต่อไปนี้
 - ๑) ระนาดเอก
 - ๒) พ้องวงใหญ่
 - ๓) ปี่ใน
๖. ให้นักเรียนบอกวงดนตรีไทยที่ใช้บรรเลงประกอบการแสดงละครต่อไปนี้
 - ๑) ละครดึกดำบรรพ์
 - ๒) ละครพันทาง
 - ๓) ลิเก
๗. ให้นักเรียนค้นคว้าประวัติและผลงานดีเด่นทางด้านดนตรีไทยของศิลปินอื่นๆ เพิ่มเติมจากที่เรียนมา

แนวการวัดผลและประเมินผล

วิธีวัดผล

สังเกตพฤติกรรมการทำงานในชั้นเรียน โดยเลือกใช้เครื่องมือวัดผลหมายเลข ๑, ๒, ๓, ๔, ๖ และ ๗

เครื่องมือวัดผล

เลือกใช้เครื่องมือวัดผลจากการทำกิจกรรมฝึกปฏิบัติ และคำถามตรวจสอบความเข้าใจ โดยใช้เครื่องมือวัดผลหมายเลข ๑, ๒, ๓, ๔, ๖ และ ๗

เกณฑ์การผ่าน

ผ่านเกณฑ์ปานกลางในทุกกิจกรรม